

Артықбаева А., Нубидинова Т., Тілеубаева Ж. *

қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің оқытушысы, Шымкент Жоғары педагогикалық колледжі,
Шымкент Қазақстан
физика пәнінің оқытушысы, Шымкент Жоғары педагогикалық колледжі, Шымкент
Қазақстан
тарих пәнінің оқытушысы, Шымкент Жоғары педагогикалық колледжі, Шымкент
Қазақстан

ҰЛЫ ДАЛАНЫҢ ЖЕТІ ҚЫРЫ – РУХАНИ ЖАҢҒЫРУДЫҢ НЕГІЗІ

Автор корреспондент: tileubaeva_zh@mail.ru

*«Кеңістік – барлық нәрсенің, ал уақыт – бүкіл
оқиганың өлшемі. Уақыт пен кеңістіктің
көкжиегі тоғысқан кезде ұлт тарихы
басталады» Н.Ә.Назарбаев*

Түйін

Кәсіптік және техникалық білім беретін мекеменің ұстаздары ретінде біздер болашақ мамандарды жоғарыда аталған негіздерге сүйене отырып, барынша рухани бай, ата дәстүрін дәріптейтін азамат етіп тәрбиелеу жолында үлкен мақсаттар қойып отырмыз. Рухани байлықты сырттан емес, өзімізден шығарып сіңіруіміз керек. «Жастары жалындап тұрған ұлттың оты сөнбейді!». Жалынды жастар қоғам қаруы – қандай үлгі көрсетсең, бағытында айқындайсың. Мемлекет пен ұлт құрыштан құйылып, қатып қалған дүние емес, үнемі дамып отыратын тірі ағза іспетті. Ол өмір сүру үшін заман ағымына саналы түрде бейімделуге қабілетті болуы керек. Жаңа жаһандық үрдістер ешкімнен сұрамай, есік қақтастан бірден төрге озды. Сондықтан, заманға сәйкес жаңғыру міндеті барлық мемлекеттердің алдында тұр. Сынаптай сырғыған уақыт ешкімді күтіп тұрмайды, жаңғыру да тарихтың өзі сияқты жалғаса беретін процесс. Екі дәуір түйіскен өліара шақта Қазақстанға түбегейлі жаңғыру және жаңа идеялар арқылы болашағын баянды ете түсудің теңдессіз тарихи мүмкіндігі беріліп отыр. Мен барша қазақстандықтар, әсіресе, жас ұрпақ жаңғыру жөніндегі осынау ұсыныстардың маңызын терең түсінеді деп сенемін. Жаңа жағдайда жаңғыруға деген ішкі ұмтылыс – біздің дамуымыздың ең басты қағидасы. Өмір сүру үшін өзгере білу керек. Оған көнбегендер тарихтың шаңына көміліп қала береді.

Кілттік сөздер: рухани жаңғыру, мәдениет, тарихи сана, Ұлы Дала, жаһандану

Ұлт Көшбасшысы Н.Ә.Назарбаевтың 2017 жылдың 12 сәуірінде жарық көрген «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» атты бағдарламалық мақаласы мемлекетіміздің жаңа тарихының ұлттық және жалпы адамзаттық сабақтастықтағы дамуына зор серпіліс әкелді. Ал Елбасымыздың қазір жарияланып жарыққа шыққан «Ұлы даланың жеті қыры» атты мақаласы «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» мақаласының жалғасы. Аталмыш мақалада Қазақ халқының тереңнен бастау алатын тарихи және мәдени ерекшеліктеріне сондай-ақ, әлемдік өркениетке қосқан өзіндік үлесі туралы жазылған.

Еліміздің жастарының басты мақсатының бірі - Ұлы дала елінің сан ғасырлық мұрасын ұрпақ санасына сіңіру, Ұлт тарихының өзекті мәселелерін кеңінен насихаттау, ұлт тарихына деген көзқарастарын қалыптастыру. Мемлекеттің нығаюы қарулығының күші мен дипломатиялық қарым-қатынаспен ғана өлшенбейді, мәдениеттің күштілігіне де байланысты. Мәдениет халықтың ғасырлар бойы жинақталған бай рухани және материалдық мәдениеттерінің жиынтығы. Мақалада бүгінгі жаһандану жағдайында

ұлттың бірегейлігін сақтау барысында халықтың ғасырлар бойы жинақталған бай тарихын танып әрі ашылмаған қырларын зерттеуге шақырады. Жаһанданудың мәдени теориясының өкілдерінің пайымдауларына егерде ұлт өзінің рухани және материалдық дүниетанымдарын меңгермесе, қайнап жатқан қазанда өзінің бірегейлігінен айрылады. Қазіргі жаһандану жағдайында әрбір қазақ өзінің түп-тамырын ұлттық бірегейлігін білдіретін құндылықтар жүйесіне көңіл аударып оны әрі қарай жетілдіру жолында.

Жаһандану жағдайында ұлттың рухани және материалдық құндылықтары дұрыс арнада қалыптаспаған елдер үшін қауіптілік үрдісі арта түспек, әсіресе, енді ғана есін жиып, жоғалтқан құндылықтарын түгендеп жатқан қазақ ұлты үшін. Жаһандану заманында қазақ ұлты өз орнын сақтап қалуы үшін, сонымен қатар, басқаларға адамзат өркениетіне қосқан үлесімізді көрсете білуіміз керек. Біз кездейсоқ пайда болған, әлемдік периферияда кездейсоқ факторлар әсерінен қалыптасқан ұлт емеспіз. Біз мыңдаған жылдар бойы адамзат өркениетінің қалыптасуына әрқашан үлес қосып қоймай, тіпті үлкен әлемдік тарихи процестердің ортасында болдық. Біз Жібек жолының бойында емес – біз Жібек жолының тоғысқан орны болдық. Біз Батыс пен Шығыс арасындағы өркениеттерді байланыстырдық. Сол арқылы қазақ мәдениеті өз алдына бөлек өркениет болып қалыптаса алды.

Қадыр Мырза Әлі ағамыздың «Біздің тарих бұл да бір қалың тарих, оқулығы жұп-жұқа бірақтағы» дегендей біздің оқулығымыз жұқа болып өскен ұрпақпыз. Кез келген ұрпақтың өкілі өзінің бабасының қандай болғанын көріп, байтақ тарихын сезініп, онымен мақтануы керек. Өзінің ұлтының, халқының төл тарихымен мақтана білу үшін, әуелі сол тарихты оқып-біліп, өзгеге жеткізе білу де – ардың ісі. Өткенімізді танып-білу арқылы біз болашаққа нық қадам жасай аламыз. Тарих – біздің асыл қазынамыз. Президент бұл жолы ұлттық болмысымызды сақтап, тарихымызды жаңғырту жайына кеңінен тоқталған. Бұл мақала – «Рухани жаңғыру» бағдарламасының жалғасы. Мақала «Ұлт тарихындағы кеңістік пен уақыт», «Тарихи сананы жаңғырту» атты бөлімдерден тұрады. Жас буынды ұлттық тәрбиемен сусындату керектігі жазылған. Ұлт қаһармандарын үлгі тұту үрдісін қалыптастыруға жол ашатын іс-әрекеттердің көп болғанын қалап отыр. Біздің даңқты батырларымыз, ойшылдарымыз бен ел билеушілеріміз тек Қазақстан ғана емес, сондай-ақ, бүкіл әлем бойынша еліктеуге лайықты тұлғалар екендігін Елбасы тілге тиек еткен.

Елбасы өз мақаласында дала өркениетінің жеті қырын санамалап қана қоймай, бабаларымыздан қалған мол мұраны өміршең ету мақсатында нақты тапсырмалар жүктеді. Енді ежелгі дәуірден қазіргі заманға дейінгі барлық отандық және шетелдік мұрағаттар дүниесіне елеулі іргелі зерттеулер жүргізу үшін «Архив – 2025» жеті жылдық бағдарламасы жүзеге асатын болады. Сондай-ақ, атақты тарихи тұлғаларымыз бен олардың жетістіктерінің құрметіне ашық аспан астында ескерткіш- мүсіндер қойылатын «Ұлы даланың ұлы есімдері» атты оқу- ағарту энциклопедиялық саябағын ашу міндеті қойылды. Сонымен бірге, қазіргі әдебиеттегі, музыка мен театр саласындағы және бейнелеу өнеріндегі ұлы ойшылдар, ақындар және ел билеген тұлғалар бейнесінің маңызды галереясын жасауды қолға алу тапсырылды. Еліміздің тарихи кезеңдерін кеңінен қамти отырып әзірленетін, «Ұлы Дала тұлғалары» атты ғылыми-көпшілік сериялар да көптен көкейде жүрген ойды дөп басып отыр. «Түркі өркениеті: түп тамырынан қазіргі заманға дейін» атты жоба да көптің қолдауын иеленіп қана қоймай, рухани өмірімізде тың серпіліс туғызары сөзсіз. «Ұлы дала фольклорының антологиясы», «Ұлы даланың көне сарындары» жинағын құрастыру мен іздеу-зерттеу экспедицияларын ұйымдастыру – ғалымдар мен мәдениет қайраткерлері абыроймен атқаруы тиіс маңызды бастама. Тарихымызды кинокартиналарға айналдырудың алғашқы қадамдары бұған дейін де жасалды. Тәуелсіздік жылдарында «Көшпенділер», «Жаужүрек мың бала» сынды фильмдерді көрермендер жылы қабылдаса, «Қазақ хандығы» сериалы отандық кино саласындағы ірі жоба болды. Елбасы мақаласында «тез арада Қазақстанның өркениет тарихының үздіксіз дамуын көрсететін деректі-қойылымдық фильмдердің, телевизиялық сериалдар мен толықметражды көркем картиналардың арнайы циклін өндіріске енгізу

керек» деген міндет бұл салаға жаңа серпін сыйлап, төл тарихымызды тиімді құралдармен насихаттауға жол ашары сөзсіз. Қорыта айтқанда, Елбасының бұл мақаласы дер кезінде жарияланып, өзекті мәселелерді сөз етіп отыр.

Қазақ халқының өмір сүру дағдысы, тұрмысы, салт-дәстүрі жайлы білу, соны сақтап кейінгіге үйрету ұрпақтарының парызы. Ашқан жаңалықтарын, жеткен жетістіктерін кейінгіге аманаттап кетеді. Көсбасшымыз өз сөзінде: «Бүгінгі ұрпақ ертеңгі болашақ» Болашақты дұрыс жоспарлау қажет». Жастардың дұрыс қанат сермеуі, олардың өркендеуі жасалған жағдайға байланысты. Осы жолда мемлекет тарапынан қарастырылып жатқан қолдаулар көп. Елбасының жастарды қолдауының өзі жаңашыл саясат. Даму мен бәсекелестіктің белең алған заманында білім мен тәрбиені жаңашыл бағытта қолдана білу осы біздің ұтқырлығымыз деп білемін. Жаһандану заманында тәрбиемен игерілген сапалы білім ғана мемлекетті алдыңғы қатардан көрсететіні анық. Жоспарланған жұмыстар мен жобалар көптің қасы. Ұлан байтақ, кең жерімізді қайта жаңғырту, елімізді дамытып, таныту мақсат. Өз сөзінде: «Мен көріп отырған қазақстандықтардың жаңа буыны – Қазақстанның ең орасын жетістігі, Мемлекет басшысы ретіндегі менің жұмысымның нәтижесі. Сіздермен кездесіп отырғаным үшін өте бақыттымын. Мен Қазақстанда Жастар жылының басталуымен құттықтаймын! Біздің көз алдымызда жаңа жаһандық өркениет келе жатыр. Цифрлық қоғамның, экономика мен білімінің дәуірі келді. Менің буынымда мектеп оқып жүргенде, әсіресе ауылда теледидар да жоқ еді. Радио енді ғана шыға бастаған еді. 100 жыл тарих үшін тым қысқа уақыт. Қазір бәрінің 10 жылдың ішінде қалай өзгеріп жатқанын көре беріңіз. Сол үшін біздің мемлекет уақыт алға тартып отырған тегеуріндерге жауап бере алуы керек», - деді Мемлекет басшысы. Сол аманатты Түркі әлемінің бесігі – Тәуелсіз Қазақстанның жастарына «Жастар жылын» жариялай отырып, шыққан тектерімен таныстырған мақала жолдап отыр. Ал осыны оқитын ұрпақ төл тарихын білуге ұмтылып, тарихи санасы жаңғырып, мақалада айтылған керемет идеяларды қолға алып, жобаларға атсалысатынына сенеміз. «Ұлы дала есімдері» атты оқу-ағарту энциклопедиялық саябағын ашу, «Ұлы дала тұлғалары» атты ғылыми-көпшілік кинофильмдер шығарып тарату ұлтымыздың қаһармандарын өз елімізде ғана насихаттамай, шет елдерге де шығарып, әлем халқымен таныстырады. Келер ұрпақ өзінің арғы тегіндегі ұлт батырларын үлгі тұтып өсетін болады. Бүгінгі тәуелсіз Қазақстанның даласынан күллі әлемге тараған түркі халықтарының тарихын тірілтетін «Түркі өркениеті: түп-тамырынан қазіргі заманға дейін» атты жоба да қолға алынбақшы. Тағы бір қуантатыны, түркі халықтарына ортақ туындылардың онлайн кітапханасын ашу да маңызды болып отыр. Ең негізгісі Ұлы даланың жеті қырымен таныса отырып, арғы тегімізді түгендеп, тарихымызды жаңғыртып, келер ұрпақ мақтанып айта жүретіндей жобаларды қолға алмақшымыз.

Кәсіптік және техникалық білім беретін мекеменің ұстаздары ретінде біздер болашақ мамандарды жоғарыда аталған негіздерге сүйене отырып, барынша рухани бай, ата дәстүрін дәріптейтін азамат етіп тәрбиелеу жолында үлкен мақсаттар қойып отырмыз. Рухани байлықты сырттан емес, өзімізден шығарып сіңіруіміз керек. «Жастары жалындап тұрған ұлттың оты сөнбейді!». Жалынды жастар қоғам қаруы – қандай үлгі көрсетсең, бағытында айқындайсың. Мемлекет пен ұлт құрыштан құйылып, қатып қалған дүние емес, үнемі дамып отыратын тірі ағза іспетті. Ол өмір сүру үшін заман ағымына саналы түрде бейімделуге қабілетті болуы керек. Жаңа жаһандық үрдістер ешкімнен сұрамай, есік қақпастан бірден төрге озды. Сондықтан, заманға сәйкес жаңғыру міндеті барлық мемлекеттердің алдында тұр. Сынаптай сырғыған уақыт ешкімді күтіп тұрмайды, жаңғыру да тарихтың өзі сияқты жалғаса беретін процесс. Екі дәуір түйіскен өліара шақта Қазақстанға түбегейлі жаңғыру және жаңа идеялар арқылы болашағын баянды ете түсудің теңдессіз тарихи мүмкіндігі беріліп отыр. Мен барша қазақстандықтар, әсіресе, жас ұрпақ жаңғыру жөніндегі осынау ұсыныстардың маңызын терең түсінеді деп сенемін. Жаңа жағдайда жаңғыруға деген ішкі ұмтылыс – біздің дамуымыздың ең басты қағидасы. Өмір сүру үшін өзгере білу керек. Оған көнбегендер тарихтың шаңына көміліп қала береді.

Әдебиеттер тізімі

1. «Сарыарқа» газетінің басылымы;
2. «Қазақ әдебиеті» газетінің басылымы;
3. «Рухани жаңғыру» атты мақала интернет желісі;
4. «Ақорда пресс» порталы;

Аннотация

В статье рассматривается: «Взгляд в будущее: модернизация общественного сознания».

Государство и нация – не статичная конструкция, а живой развивающийся организм. Чтобы жить, нужно обладать способностью к осмысленной адаптации.

Abstract

In article is considered: "Prospection: modernization of public consciousness".

The state and the nation – not a static design, but the live developing organism. To live, it is necessary to have ability to intelligent adaptation